

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS
SPRENDIMAS

**DĖL TELEVIZIJOS LAIDOJE „AKISTATA“ (TV3, 2010-05-05) PASKELBTOS
INFORMACIJOS**

2010 m. spalio 27 d. Nr. SPR-66

Vilnius

Š. m. rugpjūčio 4 d. žurnalistų etikos inspektorė gavo pareiškėjos VĮ Kauno ligoninės padalinio Marių ligoninės skundą dėl televizijos laidoje „Akistata“ (TV3, 2010-05-05; toliau – televizijos laida) paskelbtos informacijos. Pareiškėja skunde nurodė, kad televizijos laidos teiginiuose „Supančiotas tramdomaisiais marškiniais taip, kad negalėtų net pajudėti“, „Drąsius Kedys pagautas ir įkalintas. Supančiotas tramdomaisiais marškiniais. Taip surištas žmogus nepajėgia priešintis, o jokių žymių, kad auka buvo prievarta laikoma, ant kūno nelieka. Nuo senų laikų psichiatrams puikiai žinomas metodas, kaip sutramdyti agresyvius pacientus“, „Kalbama, kad Kedys paskutines savo gyvenimo dienas galėjo būti laikomas netoliese esančios Žiegdrių psichiatrijos ligoninės rūsiuose“, „Mūsų žiniomis, apie tai, kad jų įstaigoje pastaruoju metu galėjo būti kalinamas Drąsius Kedys puse lūpų jau kalba kone visi ligoninės darbuotojai“, „Maža to, pasirodo, Žiegdrių psichiatrinėje yra paslaptingos patalpos rūsyje, apie kurias gali žinoti tik keletas žmonių“ paskelbta tikrovės neatitinkanti informacija, kuri pažeidžia jos dalykinę reputaciją. Pareiškėja prašo: 1) nustatyti, ar televizijos laidoje paskelbta informacija nepažeidžia Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų; 2) įspėti viešosios informacijos rengėją ir skleidėją dėl nustatytų pažeidimų; 3) priimtą sprendimą paskelbti „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“.

Tirdama pareiškėjos skundą, žurnalistų etikos inspektorė raštu kreipėsi į UAB „Tele-3“ vadovę Laurą Blaževičiūtę ir į „TV PRO media“ generalinį direktorių Kristupą Krivicką, prašydama paaiškinti ginčo objektu esančiuose teiginiuose paskelbtos informacijos atitikimą tikrovei įrodančias aplinkybes, šių teiginių paskelbimo aplinkybes ir pateikti savo poziciją dėl susidariusios situacijos.

Viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas savo paaiškinimų nepateikė.

Žurnalistų etikos inspektorė, pareiškėjos skundą išnagrinėjusi Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų laikymosi požiūriu,

n u s t a t ė:

Juridinio asmens dalykinė reputacija yra ginama, kai nustatoma šių faktų visuma: 1) žinių paskleidimo faktas; 2) faktas, jog paskleistos žinios yra apie pareiškėją; 3) faktas, jog paskleistos žinios yra žeminančio pobūdžio; 4) faktas, jog paskleistos žinios neatitinka tikrovės.

Juridinių asmenų dalykinės reputacijos pažeidimas yra siejamas su tikrovės neatitinkančių ir žeminančių žinių paskelbimu. Žeminančiomis žiniomis laikytinos tikrovės neatitinkančios žinios, kurios įstatymo, moralės, paprotinių normų laikymosi požiūriu pažeidžia asmens garbę ir orumą, gerą vardą visuomenėje. Tai klaidinga ir asmenį diskredituojanti informacija, kurioje teigiama apie asmens padarytą teisės, moralės ar paprotinių normų pažeidimą, negarbingą poelgį, netinkamą elgesį buityje, šeimoje, viešajame gyvenime, nesąžiningą visuomeninę, gamybinę-ūkinę, komercinę veiklą ir pan.

Konkrečiu atveju sprendžiant, ar visuomenės informavimo priemonėje buvo paskelbta pareiškėjos dalykinę reputaciją pažeidžianti informacija, būtina nustatyti, ar ginčo objektu esančiuose teiginiuose buvo paskelbta žinia ar nuomonė. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 33 dalyje nustatyta, kad nuomonė – tai visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas požiūris, nusimanymas, nuovoka, supratimas, mintys arba komentarai apie bendro pobūdžio idėjas, faktų ir duomenų vertinimai, išvados ar pastabos apie žinias, susijusias su tikrais įvykiais. Nuomonei netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai, tačiau ji turi būti reiškiamą sąžiningai ir etiškai,

sąmoningai nenuslepiančią ir neiškreipiančią faktų ir duomenų. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 69 dalis nustato, kad žinia – tai visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas tikras faktas ar tikri (teisingi) duomenys.

Pažymėtina, kad Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra konstatuota, kad viešasis asmuo nesinaudoja tokia pat garbės ir orumo gynimu kaip privatus asmuo, todėl viešasis asmuo turi pakęsti ir toleruoti jo atžvilgiu skelbiamą kritiką ir ne visai tikslią informaciją. Viešosios informacijos rengėjas, veikdamas sąžiningai ir turėdamas tikslą informuoti visuomenę apie viešąjį asmenį ir jo veiklą tokiais klausimais, kuriuos visuomenė turi pagrįstą ir teisėtą interesą žinoti, gali pateikti informaciją su tam tikrais netikslumais ir išreikšti agresyvią kritiką tačiau neleistina skelbti tokios informacijos, kuria siekiama viešąjį asmenį pažeminti.

Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 60 dalyje įtvirtintoje viešojo asmens sąvokoje nustatyta, kad viešasis asmuo – valstybės politikas, teisėjas, valstybės ar savivaldybės pareigūnas, politinės partijos ir (ar) asociacijos vadovas, kuris dėl einamų pareigų arba savo darbo pobūdžio nuolat dalyvauja valstybinėje ar visuomeninėje veikloje, arba kitas asmuo, jeigu jis turi viešojo administravimo įgaliojimus ar administruoja viešųjų paslaugų teikimą arba jeigu jo nuolatinė veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams. Nagrinėjamu atveju pareiškėja turi viešosios įstaigos statusą. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą viešosios įstaigos sąvoką ir nustatytus šios įstaigos veiklos tikslus, darytina išvada, kad pareiškėja laikytina subjektu, įgaliotu administruoti viešųjų paslaugų teikimą, todėl gali būti priskirta viešųjų (juridinių) asmenų kategorijai. Konkrečiu atveju būtina nustatyti, ar viešosios informacijos rengėjas, publikacijoje paskelbęs informaciją apie viešąjį asmenį, sąžiningai informavo visuomenę ir ar neperžengė teisės skleistį informaciją ribų.

Nagrinėjamu atveju teiginiuose: „Supančiotas tramdomaisiais marškiniais taip, kad negalėtų net pajudėti“, „Drąsius Kedys pagautas ir įkalintas. Supančiotas tramdomaisiais marškiniais. Taip surištas žmogus nepajėgia priešintis, o jokių žymių, kad auka buvo prievarta laikoma, ant kūno nelieka. Nuo senų laikų psichiatrams puikiai žinomas metodas, kaip sutramdyti agresyvius pacientus“ paskelbta konstatuojamojo pobūdžio informacija, kuri nėra susijusi su pareiškėja. Pažymėtina, kad televizijos laidoje iki minėtų teiginių paskelbimo pareiškėja apskritai nebuvo įvardyta. Darytina išvada, kad minėtuose teiginiuose paskelbta informacija nėra apie pareiškėją, todėl nevertintinas šios informacijos atitikimo tikrovei faktas ir minėtos informacijos žeminantis pobūdis.

Pažymėtina, jog teiginiais „Kalbama, kad Kedys paskutines savo gyvenimo dienas galėjo būti laikomas netoliese esančios Žiegždrių psichiatrijos ligoninės rūsiuose“, „Mūsų žiniomis, apie tai, kad jų įstaigoje pastaruoju metu galėjo būti kalinamas Drąsius Kedys, puse lūpų jau kalba kone visi ligoninės darbuotojai“, remiantis nepatikrintais informacijos šaltiniais (t.y. gandais), išreiškiama tikimybė apie tai, kad D. Kedys buvo neteisėtai laikomas pareiškėjos įstaigoje. Pažymėtina, kad minėta informacija visos televizijos laidos ir ypač teiginių: „Beje, noriu atkreipti jūsų dėmesį į vieną labai keistą sutapimą. Visai netoli šios vietos yra Žiegždrių psichiatrinė ligoninė. Beveik ant Kauno marių kranto. Plaukiant kateriu su vidutinio galingumo varikliu į šią vietą iš Žiegždrių galima atplaukti greičiau nei per pusvalandį“, „Maža to, pasirodo, Žiegždrių psichiatrinėje yra paslaptingos patalpos rūsyje, apie kurias gali žinoti tik keletas žmonių. Stulbinantys sutapimai ir dar paslaptingesnės versijos“ kontekste įgyja konstatuojamąją reikšmę, kurios pagrindu, sugretinus televizijos laidoje paskelbtą informaciją, padaroma loginė išvada apie tam tikro fakto – D. Kedžio neteisėto laikymo pareiškėjos įstaigoje – buvimą, kurio tikrumas gali būti patikrintas atitikimo tikrovei požūriui. Akcentuotina, kad viešosios informacijos rengėjui ir skleidėjui nepateikus įrodymų, jog ginčo objektu esančiuose teiginiuose paskelbta informacija atitinka tikrovę, preziumuojama, kad minėta informacija yra neatitinkanti tikrovės. Informacijos neatitikimo tikrovei faktą patvirtina Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros 2010-09-07 rašte Nr. 17.2.-15906 pateikti duomenys, kuriuose teigiama, kad prokuratūra neturi duomenų apie tai, jog Drąsius Kedys

buvo neteisėtai laikomas Žiegždrių psichiatrijos ligoninėje – VĮ Kauno ligoninės padalinyje Marių ligoninė. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad teiginiuose „Kalbama, kad Kedys paskutines savo gyvenimo dienas galėjo būti laikomas netoliese esančios Žiegždrių psichiatrijos ligoninės rūsiuose“, „Mūsų žiniomis, apie tai, kad jų įstaigoje pastaruoju metu galėjo būti kalinamas Drąsius Kedys, puse lūpų jau kalba kone visi ligoninės darbuotojai“ paskelbta informacija neatitinka tikrovės. Minėto turinio informacija neabejotinai pareiškėjai priskiria teisės, moralės ar paprotinių normų pažeidimą, diskredituoja pareiškėją ir formuoja neigiamą visuomenės nuomonę jos atžvilgiu, todėl laikytina, kad ginčo objektu esančiuose teiginiuose paskelbta informacija pažeidžia pareiškėjos dalykinę reputaciją. Pažymėtina, kad tokio pobūdžio informacijos paskelbimas nėra toleruotinas ir peržengia teisės skleistą informaciją ribas, kadangi viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas, remdamasis gandas ir nepatikrinta informacija, sąmoningai siekė suklaidinti visuomenę ir elgėsi nesąžiningai.

Teiginyje „Maža to, pasirodo Žiegždrių psichiatrinėje yra paslaptingos patalpos rūsyje, apie kurias gali žinoti tik keletas žmonių“ paskelbta konstatuojamoji, tačiau nežeminančio pobūdžio informacija.

Pažymėtina, kad Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad viešoji informacija visuomenės informavimo priemonėse turi būti pateikiama teisingai ir tiksliai. Šio įstatymo 22 straipsnio 8 dalies 1 punktą draudžia viešosios informacijos rengėjams iškraipyti teisingą ir nešališką informaciją, o 41 straipsnio 2 dalies 1 ir 4 punktai įpareigoja žurnalistus teikti teisingas ir tikslias žinias, atidžiai ir rūpestingai tikrinti faktus ir savo veikloje vadovautis pagrindiniais visuomenės informavimo principais, laikytis žurnalistų profesinės etikos normų.

Nagrinėjamu atveju viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas, teiginiuose: „Kalbama, kad Kedys paskutines savo gyvenimo dienas galėjo būti laikomas netoliese esančios Žiegždrių psichiatrijos ligoninės rūsiuose“, „Mūsų žiniomis, apie tai, kad jų įstaigoje pastaruoju metu galėjo būti kalinamas Drąsius Kedys, puse lūpų jau kalba kone visi ligoninės darbuotojai“ paskelbęs tikrovės neatitinkančią ir pareiškėjo dalykinę reputaciją pažeidžiančią informaciją, pažeidė ir minėtas Visuomenės informavimo įstatymo nuostatas. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad pareiškėjos skundas dalyje dėl teiginiuose: „Kalbama, kad Kedys paskutines savo gyvenimo dienas galėjo būti laikomas netoliese esančios Žiegždrių psichiatrijos ligoninės rūsiuose“, „Mūsų žiniomis, apie tai, kad jų įstaigoje pastaruoju metu galėjo būti kalinamas Drąsius Kedys, puse lūpų jau kalba kone visi ligoninės darbuotojai“ paskelbtos informacijos laikytinas pagrįstu, o dalyje dėl teiginiuose: „Supančiotas tramdomaisiais marškiniiais taip, kad negalėtų net pajudėti“, „Drąsius Kedys pagautas ir įkalintas. Supančiotas tramdomaisiais marškiniiais. Taip surištas žmogus nepajėgia priešintis, o jokių žymių, kad auka buvo prievarta laikoma, ant kūno nelieka. Nuo senų laikų psichiatrams puikiai žinomas metodas, kaip sutramdyti agresyvius pacientus“, „Maža to, pasirodo, Žiegždrių psichiatrinėje yra paslaptingos patalpos rūsyje, apie kurias gali žinoti tik keletas žmonių“ paskelbtos informacijos laikytinas nepagrįstu.

Vadovaudamasi aukščiau išdėstytais motyvais ir Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnio 1 dalies 1 ir 5 punktais bei 3 dalies 1 punktu, 16 dalimi, žurnalistų etikos inspektorė

n u s p r e n d ė:

1. Pripažinti pareiškėjos skundą iš dalies pagrįstu.
2. Įspėti viešosios informacijos rengėją „TV PRO media“ ir viešosios informacijos skleidėją UAB „Tele-3“ dėl Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies, 22 straipsnio 8 dalies 1 punkto bei 41 straipsnio 2 dalies 1 ir 4 punktų pažeidimo.
3. Išsiųsti sprendimo kopiją pareiškėjai, „TV PRO media“ generaliniam direktoriui K. Krivickui bei UAB „Tele-3“ vadovei L. Blaževičiūtei.
4. Paskelbti sprendimą „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“.

Rezoliucinė šio sprendimo dalis turi būti nedelsiant paskelbta UAB „Tele-3“ skleidžiamoje televizijos laidoje „Akistata“.

Žurnalistų etikos inspektoriaus sprendimai gali būti skundžiami teismui per 30 dienų nuo jų paskelbimo (gavimo) dienos.

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORĖ

ZITA ZAMŽICKIENĖ
